May 8, 2017

Vojko Volk

ALBANSKO VPRAŠANJE IN USODA BALKANA

"Kosovo ne more nikamor, nekega dne se bo združilo z Albanijo."
/Fadil Hoxha, kosovski pisatelj in politik, 1985/

"Zveza Kosova in Albanije je realna možnost v primeru, ko bi regija izgubila perspektivo vstopa v EU."
/Edi Rama, PV Albanije, april 2017/

Odziv EU na skrbno premišljeno provokacijo PV Albanije, Edija Rame, ki se ji je smel pridružiti tudi PR Kosova Hashim Thaci, je bil pričakovan in uradniško votel; "EU ostaja zavezana perspektivi širitve na Zahodni Balkan, kar je nedavno podprl tudi Evropski svet. EU še nadalje podpira procese sprave in pomiritve ter regionalnega sodelovanja". Če bi uradniki v Bruslju vedeli, kako prazno, odtujeno in sprenevedavo zvenijo tovrstne izjave v soočenju z realnostmi Balkana in med ljudmi, ki se že dolgo počutijo povsem zapuščene, tako od EU kot od ZDA, bi se tovrstnim praksam odpovedali. Navsezadnje je Edi Rama zgolj napovedal prihodnost, kakršno lahko vidi vsak, ki se malo resneje ukvarja z Balkanom. Ta hip združitev Albanije in Kosova iz povsem objektivnih razlogov namreč ni realna, a stvari se spreminjajo in okoliščine bodo lahko že čez 5 ali pa 10 let povsem drugačne. Še posebej v primeru, če se Kosovu ne bo uspelo razviti v normalno delujočo in funkcionalno državo. Za povrh je Rama v zelo resnih političnih škripcih, z ostrim bojkotom opozicije se sooča z zaostrovanjem vse bolj skrajne nacionalistične retorike, kar

pa je tradicionalni običaj povsod na Balkanu. Težava je, da odkar se EU sama sooča s težavami in nima širitvene agende se k temu običaju zatekajo skoraj vsi politiki na Balkanu. Novi PR Aleksandar Vučić je v Srbiji na tak način dobil volitve, stari PV Nikola Gruevski v Makedoniji ohranja svoj položaj medtem, ko se pionir skrajne nacionalistične retorike na Balkanu, Milorad Dodik, lahko veseli, da se zdaj že mnogi zgledujejo pri njem. Za EU bi bilo mnogo bolje, ko bi odstopila od razpečevanja praznih fraz in pristopila k resni analizi stanja, ki je na Balkanu nastalo po tem, ko se je Zahod skoraj v celoti umaknil z Balkana. Po letu 2009, ko je bil s pomočjo ZDA opravljen zadnji resen poskus ustavnih sprememb v BiH, je na Balkanu skoraj v celoti umanjkala politična in gospodarska aktivnost Zahoda, zaradi krize pa v zadnjih letih ni bilo niti omembe vrednih novih investicij. Od tistih investicij, ki so bile, pa so medtem že mnoge klavrno propadle (Fiat Srbija, številna trgovska podjetja, propad podjetij iz skupine Agrokor, številne banke in finančne skupine...). Ob odsotnosti Zahoda sta svojo priložnost na Balkanu našli zlasti Rusija in Turčija, o katerih raziskovalec iz DPC (Democratization Policy Council) Bodo Weber v svoji najnovejši študiji ugotavlja [1], da se bolj kot z investiranjem, podporo gospodarstvom in razvojem družb ukvarjata s "političnimi preigravanji in netenjem mednacionalnih prepirov".

Če primerjamo stanje na Balkanu leta 2010 z današnjim stanjem lahko že na prvi pogled ugotovimo, da sta proevropski širitveni zagon in potencial na Balkanu medtem dodobra zamrla, domala na vseh straneh. Skoraj vse tradicionalne napetosti in nacionalne nestrpnosti, ki so bile vsaj navidez presežene, so se vrnile ali pa se vračajo, celo med Hrvaško in Srbijo. Na dlani je torej ugotovitev, da poslabšanje razmer na Balkanu ne sovpada samo z gospodarsko krizo ampak predvsem z obdobjem neangažiranosti Zahoda na Balkanu. Paradoks pri tem pa je, da je ta sklep v radikalnem nasprotju s še vedno večinskim prepričanjem med javnostmi in tudi mnogimi politiki na Balkanu, da je za vse težave Balkana vedno kriv ravno Zahod, v prvi vrsti ZDA,

[1] http://www.democratizationpolicy.org/blog/mogherinis-western-balkans-tour/

Nemčija, Vatikan pa seveda kapitalizem in globalizacija. Mnogi balkanski politiki, ki za svoje neuspehe praviloma krivijo druge, uspejo celo v istem stavku na začetku kriviti Zahod za razpad Jugoslavije in izkoriščevalski odnos do Balkana potem pa stavek zaključiti s pozivom k večji prisotnosti EU na Balkanu!? Mojster tovrstnih političnih bravur in verbalnih aporij, ki se jih ne bi sramoval niti Zenon sam, je denimo srbski zunanji minister Ivica Dačić, pa že omenjeni Milorad Dodik in zadnje čase vse bolj tudi Bakir Izetbegović v BiH, ki lovi politično ravnotežje do vedno bolj diktatorske in politično vse bolj izolirane Turčije. Skupno vsem tem politikom je, da vladajo državam, ki so danes med najrevnejšimi v Evropi, revnejše celo od tistih, od katerih so bile še nedavno neprimerno bogatejše (Romunija, Bolgarija). Države Balkana so gospodarsko stagnirale ali pa neznatno napredovale, celotno okolje regije pa je postalo še manj privlačno za tuje investicije. Procesi pomiritve in sprave so zadnja leta dobesedno zamrli, konfliktnost pa se ne obnavlja samo med državami ampak tudi znotraj njih. Regionalno sodelovanje na Balkanu je postalo zelo sporadično in predvsem brez vidnih dosežkov, ki bi motivirali lokalne javnosti in politiko. K že tako slabim splošnim razmeram na Balkanu se zadnja leta pridružuje še huda politična kriza v Makedoniji, ki pa je v svoji širši dimenziji v bistvu posledica nerazrešenega "albanskega vprašanja", ki vse bolj pretresa kar 5 držav Balkana; Srbijo, Kosovo, Makedonijo, Albanijo in v manjši meri tudi Črno goro.

Ob večnem srbskem vprašanju zdaj tudi albansko vprašanje dokončno prihaja v ospredje vseh težav in vseh razprav o Balkanu. Nekaj manj kot 6 milijonov albansko govorečih Albancev namreč večinoma živi v Albaniji (3 mio) in na Kosovu (2) ostali pa večinoma v Makedoniji (0.5). Prav v tem obdobju, ki je že tako izjemno težavno tako za EU kot za celoten Balkan, prihaja do steka okoliščin z vse bolj degeneriranimi političnimi krizami v Makedoniji in Albaniji. In medtem ko PV Edi Rama svojo politično usodo v Albaniji postavlja na temelje albanskega nacionalizma, mu na vzhodni meji PV Nikola Gruevski odgovarja z makedonskim, ali točneje protialbanskim nacionalizmom. Politično še posebej eksplozivna postaja podpora Edija Rame

makedonskim Albancem pri njihovi zahtevi, da naj bo albanščina uradni jezik na celotnem ozemlju Makedonije in ne le tam, kjer Albanci živijo. Tako neposredno poseganje kakega albanskega politika v razmere sosednjih držav je novost, ki je doslej nismo poznali. Vsekakor lahko zahteva po dvojezičnosti na celotnem ozemlju Makedonije postane točka brez povratka, ki bo še dolgo netila in obnavljala vedno iste spore in postavljala vedno iste oblasti.

Za primerjavo; medtem ko Albanci v Makedoniji zahtevajo albanščino kot uradni jezik na celotnem ozemlju države večinskega naroda, pa slovenski manjšini na Koroškem le stežka uspeva, da bi bila slovenščina uradni jezik vsaj na ozemlju, kjer Slovenci že stoletja živijo. Navsezadnje je imel vendarle prav Martin Luther, ko je o jeziku povedal; "Upor je jezik tistih, ki jih niso hoteli slišati".